

تاریخ دریافت مقاله: ۸۳/۶/۱۵

بررسی مقاله: ۸۳/۱/۲۵

پذیرش مقاله: ۸۳/۷/۱۱

مجله علوم تربیتی و روانشناسی

دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۴

دوره سوم، سال دوازدهم، شماره ۲

صص: ۱۳۴-۱۱۳

بررسی مشکلات درس انشاء فارسی دوره راهنمایی استان خوزستان

حسین الهام پور*

چکیده

تحقیق حاضر برای پاسخ دادن به این سؤال انجام شده که: آیا مشکلات آموزشی درس انشاء را می توان شناسایی و دسته بندی کرد؟ برای پاسخ دادن به این سؤال از بین کلیه دانش آموزان دوره راهنمایی و دبیران درس انشاء در استان خوزستان در سال تحصیلی ۸۰-۷۹، ۱۵۰۰ دانش آموز و ۳۰۰ دبیر از پایه های سه گانه به طور تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند. فهرست مشکلات با بررسی مستون پژوهشی و نظرخواهی از دبیران و دانش آموزان طی دو پرسشنامه تدوین گردید. سپس داده های بدست آمده از اجرای این پرسشنامه ها با روش تحلیل عوامل پردازش شدند. یافته های پژوهش نشان داد که مشکلات آموزشی درس انشاء از دیدگاه دانش آموزان را می توان در چهار عامل شامل: (۱) مشکلات ساختاری، (۲) مشکلات اجرایی، (۳) مشکلات تدریس و (۴) راهنمایی و انتخاب موضوع و همین مشکلات را از دیدگاه دبیران می توان در سه عامل (۱) مشکلات مربوط به نوشتن، (۲) مشکلات مربوط به تدریس و (۳) مشکلات آموزشی به ترتیب اولویت دسته بندی کرد. مهم ترین اهداف درس انشاء را دبیران پرورش نیروی تفکر و تخیل، توانایی نوشتن و فرصت ابراز عقاید و افکار دانسته اند.

کلید واژگان: مشکلات آموزش انشاء، دوره راهنمای تحصیلی

* عضو هیأت علمی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز

مقدمه

حیاتی آن قدر ساده و کم ارزش تلقی شده که هر کس خویشتر را صالح و شایسته برای تدریس آن بشناسد، واگذاری تدریس آن به افراد ناوارد و غیر متخصص بر پیچیدگی این مشکلات افزوده است.

بسیار از اهداف اصلی این تحقیق شناسایی مشکلاتی است که دبیران درس انشاء فارسی در مدارس راهنمایی با تدریس آن روبرو هستند. با شناسایی این مشکلات می توان اصلاحات لازم را برای بهبود آموزش آن توصیه نمود.

پیشینه تحقیق

هر چند نوشتن یکی از فعالیتهایی است که از دیرباز مورد توجه انسانها بوده است و در همه نظامهای آموزشی نیز به آن توجه شده است، ولی در نظام آموزشی ما پژوهشهای اندکی پیرامون آن انجام گرفته است. قدیمی ترین متن رسمی آموزش انشاء که در ایران به رشته تحریر درآمده کتاب روش نوین در آموزش و پرورش تألیف دکتر عیسی صدیق بوده است. کتاب اصول تعلیم زبان و ادبیات در مدارس ابتدایی، تألیف دکتر حسین رزمجو در سال ۱۳۴۴ با عنوان متن درسی «روش تدریس ادبیات فارسی در مدارس ابتدایی» مورد استفاده قرار گرفته است. در سال ۱۳۵۰ در اولین سمپوزیوم جایگاه تربیت، فرصتی

زبان و آموزش آن به ویژه زبان رسمی، یکی از مهارتها و دروس اساسی هر نظام آموزشی است. بسیاری از آموزش زبان، دانش آموزان باید با چهار مهارت اساسی آشنا باشند. این مهارتها عبارتند از: گوش کردن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن. انشاء در واقع همان نوشتن است که از طریق آن دانش آموزان با به کارگیری واژه‌ها، عبارات و جملات مناسب و مسرعات قواعد دستور زبان، اندیشه‌ها، عواطف و احساسات خود را به صورت مکتوب بیان می کنند.

بین مهارت نوشتن با مهارتهای دیگر آموزش زبان رابطه تنگاتنگی وجود دارد. لذا برای ایجاد این مهارت به پرورش مهارتهای گوش کردن، صحبت کردن، و تفکر باید توجه کرد. نگارش صحیح همراه با محتوای مناسب برای بیان هر چه بهتر مقصود و منظور برای عموم لازم است. بهترین اندیشه‌های بشری بوسیله نوشتن ثبت و ضبط شده‌اند. درست نوشتن و توانایی ابراز افکار و ایده‌ها در نوشتار نیاز به آموزش دارد. هدف اصلی و کارکردی درس انشاء نیز خلق، ایجاد و پرورش همین توانایی است. هم اکنون آموزش این درس در نظام آموزشی ما با نابسامانی و آشفتگی روبروست. این مشکلات شرایطی را پیش آورده که به موجب آن آموزش این درس مهم و

عموماً دانشجویان و دانشگاهیان خواستار رسیدگی به آن بودند. در سال ۱۹۸۰ آمریکائیان یکی از مشکلات افت تحصیلی را ناتوانی دانش آموزان در نوشتن می دانستند.

در کشور ما درباره درس انشاء پژوهشهای معدودی انجام گرفته که ذیلاً به برخی از یافته‌های آنها اشاره می‌شود.

جوادنژاد (۱۳۶۸) به بررسی جایگاه انشاء در مدارس منطقه مغان پرداخت. یافته‌های این تحقیق حاکی است که دبیران دوره‌های آموزشی لازم را نگذرانیده‌اند؛ مجله‌ها، نشریات و کتابهای مورد نیاز در اختیار دبیران و دانش آموزان قرار نمی‌گیرد؛ دانش آموزان از توانایی لازم در نوشتن برخوردار نیستند؛ نظام آموزشی اهمیتی به این درس نمی‌دهد؛ ساعات این درس کافی نیست؛ و شیوه نمره‌گذاری معلمان نامناسب است.

کریمی و همکاران (۱۳۷۰) نشان دادند که درصد قابل توجهی از دانش آموزان معتقدند تدریس کنونی انشاء در مدارس نامطلوب و معطوف به اهداف نمی‌باشد. معلمان از اهداف درس انشاء آگاهی ندارند؛ در زمینه ادبیات کودکان مطالعه ندارند؛ آموزش ضمن خدمت ندیده‌اند؛ بخشنامه و دستورالعمل لازم را دریافت نداشته‌اند؛ از معیارها و شیوه‌های انشاء بی‌اطلاعند و به این درس اهمیت لازم را نمی‌دهند. اویسی (۱۳۷۲) در بررسی روشهای

برای بیان دیدگاههای صاحب نظران و پژوهشگران درباره روش تدریس انشاء بدست آمد. پژوهشگران برای بهبود روش تدریس انشاء در دبستان توجه به موارد زیر را پیشنهاد کردند.

مجهز شدن مدارس به کتابخانه؛ برگزاری مسابقات کتابخوانی و راهنمایی در انتخاب کتاب؛ خواندن و بحث و بررسی کتاب در کلاس؛ آموزش والدین؛ معرفی کتابهای خواندنی به کودکان؛ خواندن انشاء در کلاس؛ نوشتن انشاء در کلاس یا مشورت همکلاسان؛ جمله نویسی به عنوان پایه نگارش در کلاس اول؛ و تعیین معیارهای دقیق در نمره‌گذاری انشاء. در دایرةالمعارف تعلیم و تربیت (۱۹۹۰) آمده است که تا سال ۱۹۶۰ نوشتن یک انشاء در طول هفته و تصحیح آن توسط معلم توصیه می‌شد. ولی در حال حاضر در آمریکا گرایش بیشتر به سوی انشاء نویسی غیر رسمی و در میان گذاشتن نوشته‌ها با همکلاسان می‌باشد و تعداد بسیار کمی از نوشته‌ها بطور رسمی توسط معلم تصحیح می‌گردد.

پس از انتشار دومین چاپ کتاب «راهنمایی پژوهشهای مربوط به تدریس انشاء» در آمریکا، مسایل این درس مورد بحث رسانه‌ها قرار گرفت و مشکلات نوشتاری مورد توجه واقع شد. این مشکل اکثریت مردم بود و

یافته‌های این تحقیق می‌تواند به معلمان و مسئولان بازخورد مناسب جهت اصلاح فرآیند آموزش این درس را ارائه نماید.

اهداف تحقیق

- ۱- شناسایی و دسته‌بندی مشکلات درس انشاء فارسی دوره راهنمایی از دیدگاه دبیران و دانش‌آموزان.
- ۲- مقایسه مشکلات دسته‌بندی شده از دیدگاه دانش‌آموزان پایه‌های سه گانه دوره راهنمایی.
- ۳- مقایسه مشکلات دسته‌بندی شده از دیدگاه دبیران پایه‌های سه گانه دوره راهنمایی.
- ۴- بررسی شیوه نمره‌گذاری درس انشاء فارسی از دیدگاه دبیران.
- ۵- بررسی اهداف درس انشاء دوره راهنمایی.
- ۶- بررسی تنوع موضوعات انشاء در دوره راهنمایی.

انشاء چیست؟

می‌توان انشاء را از لحاظ فرهنگنامه‌ای به پرورش، خلق، نهادن و آغاز کردن دانست. اما در معنی دقیق‌تر انشاء مصدر ثلاثی مزید باب افعال به معنی ایجاد، پرورش و خلق کردن است. در فرهنگ معین نیز به معنی آفریدن، ابتدا کردن، از خود چیزی گفتن، آوردن شعر از خویشتن، سخن‌پردازی و سخن آفرینی آمده است. برای انشاء می‌توان انواعی قائل شد که

رایج تدریس انشاء در مدارس ابتدایی یزد به این نتیجه رسید که باید به ساعات درس انشاء جذابیت بیشتری داد تا به رشد حس زیبایی دوستی فطری کودکان کمک شود. ویژگی روشهای رایج تدریس انشاء تقلیدی بودن آن است. دانش‌آموزان اغلب به رونویسی نوشته‌های دیگران پرداخته و در نوشتن احساس ناتوانی می‌نمایند. نداشتن انگیزه و بی‌میلی در نوشتن و عدم ابتکار و کمک گرفتن از والدین در همه نوشته‌های کودکان به چشم می‌خورد.

بزاز (۱۳۷۳) در بررسی مشکلات درس انشاء دوره ابتدایی در استان کردستان به موارد زیر اشاره می‌کند. تراکم بالای دانش‌آموزان در کلاس، محدودیت دامنه لغات، درک نکردن معنی و مفهوم لغات، ضعف پایه تحصیلی، عدم مطالعه کتابهای غیردرسی، دوزیانی، کم سوادی والدین، کم توجهی معلم به درس انشاء و عدم وجود کتاب درسی مخصوص انشاء.

در هیچکدام از پژوهشهای یاد شده با شیوه‌ای که در این تحقیق مشکلات این درس مطالعه شده‌اند بررسی صورت نگرفته است. در این پژوهش علاوه بر شناسایی مشکلات این درس اقدام به دسته‌بندی و تعیین اولویت آنها نیز شده است. در این پژوهش با روش تحلیل عوامل اقدام به شناسایی مشکلات شده است که خود شیوه‌ای جدید است.

عبارتند از:

توصیفی (مانند: وصف طبیعت، حوادث، بلایای طبیعی ...)

روایی تحقیقی (بیان شرح حال انسانها یا بیان شرح حال، رویدادها و حوادث) (مانند تحقیقی پیرامون مسایل اجتماعی، اقتصادی و اخلاقی)

نامه نگاری (مانند نوشتن نامه به دوستان، اطرافیان و درخواستهای اداری و رسمی).

خلاصه نویسی (خلاصه کردن مطالب مقاله‌ها، داستانها و کتابهای خواننده شده)

نوشتن درباره هر موضوعی شامل تفکر پیرامون آن موضوع و سپس به نظم و سازمان درآوردن محصول تفکر و نگارش آنهاست.

جامعه آماری و روش نمونه برداری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دوره راهنمایی استان خوزستان و دبیران درس انشاء فارسی این دوره در سال تحصیلی ۸۰-۷۹ بوده است. با استفاده از روش نمونه برداری چندمرحله‌ای تصادفی نمونه تحقیق انتخاب شده است. ابتدا مناطق آموزش و پرورش استان خوزستان برحسب موقعیت جغرافیایی به ۵ حوزه شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم شدند. سپس به طور تصادفی از هر حوزه یک منطقه آموزشی انتخاب شد. در مرحله سوم از هر منطقه

آموزشی به طور تصادفی ده مدرسه دخترانه و ده مدرسه پسرانه دوره راهنمایی گزیده شدند. در هر مدرسه انتخاب شده از هر پایه یک کلاس و از هر کلاس نیز ۵ دانش آموز به طور تصادفی انتخاب شدند در مجموع ۳۰۰ دبیر و ۱۵۰۰ دانش آموز در نمونه تحقیق مشارکت داشتند.

۵۵ درصد دانش آموزان شرکت کننده در تحقیق دختر و ۴۵ درصد پسر بودند. ۳۲/۵ درصد دانش آموز پایه اول، ۳۲/۲ درصد پایه دوم و ۳۴/۵ درصد پایه سوم بودند. ۵۷ درصد دبیران شرکت کننده در تحقیق زن و ۴۳ درصد دیگر مرد بودند. ۲۸/۳ درصد از دبیران در پایه اول، ۳۵/۶ درصد در پایه دوم و ۳۶/۱ درصد در پایه سوم به تدریس اشتغال داشته‌اند. ۶۳ درصد از دبیران فوق دیپلم و ۳۵/۴ درصد لیسانسیه بوده‌اند. دبیران دیپلم و فوق لیسانس هر کدام کمتر از یک درصد فراوانی داشته‌اند. ۸۰ درصد دبیران هیچ دوره آموزشی برای تدریس انشاء ندیده بودند. ۷۴ درصد دبیران فارغ التحصیل رشته ادبیات و علوم انسانی، ۵/۴ درصد علوم اجتماعی، ۴ درصد روانشناسی و علوم تربیتی و ۵ درصد رشته‌های علوم تجربی و ریاضی بوده‌اند.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع علی پس رویدادی

است زیرا پژوهشگر بدون هیچ مداخله‌ای اقدام به بررسی مشکلات موجود درس انشاء نموده است. طرح تحقیق حاضر از نوع توصیفی - اکتشافی است که با روش تحلیل عوامل مشکلات بدست آمده دسته بندی شده‌اند.

ابزار پژوهش

برای شناسایی مشکلات درس انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان و دبیران این درس از دو پرسشنامه استفاده شده است. از آنجا که پرسشنامه‌های استاندارد وجود نداشت، به روشی که در ادامه خواهد آمد اقدام به ساخت آنها شد. برای ساخت پرسشنامه‌ها ابتدا با مراجعه به ادبیات موضوع و پژوهشهای انجام گرفته گویه‌های مرتبط استخراج گردید. سپس از نمونه‌های دبیران و دانش‌آموزان خواسته شد بطور مشروح مشکلاتی که در این درس با آن روبرو بوده‌اند بنویسند. پاسخهای گردآوری شده آنها به گویه‌های بسته پاسخ تبدیل شدند. با ترکیب این سوالات با موارد قبلی دو پرسشنامه تهیه گردید. هر کدام از آنها به طور جداگانه برای تکمیل گویه‌ها و رفع نقص به گروهی دیگر از دانش‌آموزان و دبیران داده شد. حاصل این مرحله بعد از ویرایش ماده‌ها دو پرسشنامه بررسی مشکلات درس انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان و دبیران بود. برای بررسی

همسانی درونی پرسشنامه‌ها، مجدداً بین دو گروه دیگر از دانش‌آموزان و دبیران که به‌طور تصادفی انتخاب شده بودند اجرا شدند. ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه دانش‌آموزان و دبیران برابر با ۰/۹۴ و ۰/۹۶ بود که هر دو در سطح رضایت بخشی معنی‌دار بودند. از روش روایی محتوا نیز برای بررسی روایی پرسشنامه‌ها استفاده شد. پرسشنامه مشکلات درس انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان ۷۰ ماده و دبیران ۶۶ ماده داشت.

یافته‌های پژوهش

دسته‌بندی مشکلات از دیدگاه دانش‌آموزان

برای اینکه مشخص شود آیا داده‌ها برای پردازش با روش تحلیل عوامل مناسب هستند از دو آزمون KMO و بارتلت استفاده شده است (آزمون KMO کفایت نمونه و آزمون بارتلت مناسب بودن ماتریس همبستگی را بررسی می‌کنند). مقدار KMO برابر ۰/۹۶ بود (مقدار KMO باید از ۰/۵ بیشتر باشد). مقدار بارتلت نیز برابر با ۲۱۳۷۹/۹ بود که در سطح $P < ۰/۰۰۰۰۰۱$ معنی‌دار بوده است. در مرحله بعد ۷۰ ماده اولیه پرسشنامه دانش‌آموزان با چرخش مستعاند یا اورتاگونال (از نوع واریماکس) و حداقل ضریب عاملی ۰/۴۰ با روش عناصر اساسی تحلیل عوامل شدند.

- حداقل ضریب $0/40$ از این جهت به کار رفت تا هم تعداد ماده‌ها کم شود و هم در عین حال نهایت دقت مبذول شود تا روانی و پسیائی عوامل در سطح رضایت‌بخشی باقی بمانند. آزمون اسکری (Scree test) که تعداد عوامل قابل استخراج از داده‌ها را پیشنهاد می‌کند، نشان داد که بر اساس مقدار ارزش ویژه (مجموع ضرایب عاملی ماده‌های موجود در هر عامل) حداکثر ۴ عامل از داده‌ها قابل استخراج هستند تحلیل عوامل داده‌ها با ۹ چرخش آزمایشی به بهترین ترکیب ماده‌ای و ساختار عاملی خود دست یافت. براساس محتوای ماده‌ها، عوامل نامگذاری شدند. تعداد ماده‌های عامل اول (مشکلات ساختاری) ۱۶، عامل دوم (مشکلات اجرایی) ۹، عامل سوم (مشکلات تدریس) ۸ و عامل چهارم (راهنمایی و انتخاب موضوع) ۷ ماده بودند. در مجموع ۴۰ ماده روی چهار عامل قرار گرفتند و ۳۰ ماده دیگر حذف شدند.
- ارزش ویژه (و واریانس تبیین شده) عوامل چهارگانه به ترتیب برابر $10/62$ ($15/4$) درصد، $4/7$ ($8/5$) درصد، $4/5$ ($8/3$) درصد و $4/2$ ($6/2$) درصد بود. در مجموع چهار عامل $38/4$ درصد واریانس پرسشنامه مشکلات انشاء در دیدگاه دانش‌آموزان را تبیین می‌کنند. نام عوامل، شماره ماده‌ها، محتوای آنها و بار عاملی عوامل چهارگانه در جدول ۱ تا ۴ آمده است. برای توضیح بیشتر از هر عامل دو ماده که بیشترین بار عاملی در هر عامل داشته‌اند نام برده می‌شود.
- عامل اول (مشکلات ساختاری)**
 ماده ۱۵. در موقع نوشتن انشاء فراموش می‌کنم چه بنویسم.
 ماده ۲۰. در تقسیم‌بندی انشاء به بخشهای شروع، متن و نتیجه‌گیری مشکل دارم.
- عامل دوم (مشکلات اجرایی)**
 ماده ۲۷. در نوشتن مشکلات املائی دارم.
 ماده ۱۸. انشاء مرا دیگران می‌نویسند.
- عامل سوم (مشکلات تدریس)**
 ماده ۵۷. نحوه نمره دادن به انشاء درست نیست.
 ماده ۶. عدم توجه معلم به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان.
- عامل چهارم (راهنمایی و انتخاب موضوع)**
 ماده ۴۱. برای نوشتن معلم راهنمایی لازم را انجام نمی‌دهد.
 ماده ۱۶. معلم درباره موضوعات انشاء با دانش‌آموزان بحث و گفتگو نمی‌کند.

برای بررسی همسانی درونی ماده‌های عوامل چهارگانه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضرایب آلفای بدست آمده برای عوامل چهارگانه به ترتیب برابر با ۰/۸۳، ۰/۷۶، ۰/۶۵ و ۰/۶۷ بود. این ضرایب برای دانش‌آموزان دختر به ترتیب برابر با ۰/۸۳، ۰/۷۲، ۰/۶۴ و ۰/۶۳ بود و برای پسران به ترتیب برابر با ۰/۷۵، ۰/۸۴، ۰/۶۳ و ۰/۶۳ بود. همگی ضرایب در سطح رضایت بخشی معنی‌دار بودند ($P < 0/01$). ضرایب پایایی با روش اسپیرمن-براون و گاتمن همین نتایج را تأیید کرد.

جدول ۱. خلاصه نتایج تحلیل عوامل مشکلات انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان عامل شماره (۱) (مشکلات ساختاری)

شماره	نام ماده‌ها	بار عاملی
۱	در موقع نوشتن انشاء فراموش می‌کنم چه بنویسم.	۰/۵۸
۲۰	در تقسیم‌بندی انشاء به بخشهای شروع، متن و نتیجه‌گیری مشکل دارم.	۰/۵۸
۲۶	نمی‌توانم کلمات مناسب برای نوشتن پیدا کنم.	۰/۵۶
۱۰	جملات مناسب برای نوشتن انشاء به ذهنم نمی‌آید.	۰/۵۲
۲۴	نمی‌توانم درباره موضوعات انشاء تمرکز حواس داشته باشم.	۰/۵۲
۶	در نوشتن انشاء دلهره و نگرانی دارم.	۰/۵۱
۲۶	نمی‌توانم درباره آنچه فکر می‌کنم بنویسم.	۰/۵۰
۵۵	نمی‌توانم درباره چیزهایی که در اطرافم می‌گذرد بنویسم.	۰/۴۹
۲۵	اطلاعات عمومی برای نوشتن انشاء ندارم.	۰/۴۸
۳۱	در نوشتن درباره چیزهایی که می‌بینم یا اتفاقاتی که می‌افتد مشکل دارم.	۰/۴۷
۲۱	روش خلاصه کردن و یادداشت برداشتن از کتابهای غیردرسی را بلد نیستم.	۰/۴۵
۲	نوشتن جملات شروع انشاء برایم مشکل است.	۰/۴۴
۵	حوصله نوشتن انشاء را ندارم.	۰/۴۳
۲۷	نمی‌توانم از تخیل خودم در نوشتن انشاء استفاده کنم.	۰/۴۲
۳	موضوعات انشاء برایم قابل فهم نیستند.	۰/۴۲
۱۳	امتحان درس انشاء برایم مشکل است.	۰/۴۰

جدول ۲. خلاصه نتایج تحلیل عوامل مشکلات انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان عامل شماره (۲)
(مشکلات اجرایی)

شماره	نام ماده‌ها	بار عاملی
۲۷	در نوشتن انشاء مشکل املائی دارم.	۰/۵۷
۱۸	انشاء مرا دیگران می‌نویسند.	۰/۵۷
۳۴	ناخوانا و بدخط می‌نویسم.	۰/۵۳
۶۷	برای دانش‌آموزان این درس اهمیت ندارد.	۰/۵۳
۶۴	در موقع نوشتن انشاء در کلاس آرامش و سکوت وجود ندارد.	۰/۵۲
۵۳	دانش‌آموزان مطالعه غیر درسی کمی می‌کنند.	۰/۵۱
۶۹	موضوعات انشاء کلاس انتخابی نیستند.	۰/۴۵
۱۱	گوش دادن به انشاء دانش‌آموزان دیگر برایم مشکل است.	۰/۴۴
۴۴	تکالیف مربوط به درس انشاء را انجام نمی‌دهم.	۰/۴۰

جدول ۳. خلاصه نتایج تحلیل عوامل مشکلات انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان عامل شماره (۳)
(مشکلات تدریس)

شماره	نام ماده‌ها	بار عاملی
۵۷	نحوه نمره دادن به انشاء درست نیست و معلم به لخواه نمره می‌دهد.	۰/۵۷
۶۲	معلم در کلاس به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در نوشتن انشاء توجه ندارد.	۰/۵۱
۶۰	معلم به این درس اهمیت نمی‌دهد.	۰/۴۹
۴۲	معلم این درس را خوب تدریس نمی‌کند.	۰/۴۵
۳۲	معلم درس انشاء رفتاری نامهربان دارد.	۰/۴۴
۲۹	معلم انشاء آئین نگارش را آموزش نمی‌دهد.	۰/۴۳
۶۹	موضوعات انشاء کلاس انتخابی نیستند.	۰/۴۵
۶۸	بیشتر دانش‌آموزان هدف درس انشاء را نمی‌دانند.	۰/۴۲

جدول ۴. خلاصه نتایج تحلیل عوامل مشکلات انشاء از دیدگاه دانش آموزان عامل شماره (۴) (راهنمایی و انتخاب موضوع)

شماره	نام ماده‌ها	بار عاملی
۴۱	معلم دانش آموزان را راهنمایی درست در نوشتن نمی‌کند.	۰/۵۸
۱۶	معلم درباره موضوعات انشاء با دانش آموزان بحث و گفتگو نمی‌کند.	۰/۵۶
۳۸	معلم کتابها و مجلات کمکی برای نوشتن انشاء معرفی نمی‌کند.	۰/۵۴
۱	موضوعات انشاء که معلم می‌دهد جالب نیستند.	۰/۴۸
۱۴	معلم ما از نظر دانش آموزان در انتخاب موضوع انشاء استفاده نمی‌کند.	۰/۴۵
۱۲	انشاء درس دوست داشتنی نیست.	۰/۴۳
۵۲	موضوعاتی که به ما می‌دهند به زندگی مربوط نیستند.	۰/۵۲

دسته‌بندی مشکلات از دیدگاه دبیران

برای اینکه مشخص شود آیا داده‌ها برای استفاده از روش تحلیل عوامل مناسب هستند. از دو آزمون KMO و بارتلت استفاده شد. مقدار KMO برابر ۰/۸۸ و مقدار بارتلت نیز برابر ۷۶۳۰/۷ بوده است که سطح رضایت بخشی معنی دار بود. در این مرحله ۶۶ ماده اولیه پرسشنامه مشکلات انشاء با چرخش متعامد یا اورتاگونال از نوع واریماکس و با حداقل ضریب عامل ۰/۴۰ با روش عناصر اساسی تحلیل عوامل شدند. آزمون اسکری نشان داد که براساس مقدار ارزش ویژه بزرگتر از یک حداکثر ۳ عامل از داده‌های موجود قابل استخراج هستند. تحلیل عوامل داده‌ها با ۸ چرخش آزمایشی به بهترین ترکیب ماده‌ای و

ساختار عاملی خود دست یافت. عوامل بدست آمده با توجه به محتوای ماده‌های آنها نامگذاری شدند. ارزش ویژه (و واریانس تبیین شده) عامل اول ۱۶/۵ (۲۵/۲ درصد)، عامل دوم ۴/۲ (۶/۸ درصد) و عامل سوم ۳/۵ (۵/۲ درصد) بود. در مجموع سه عامل ۳۷/۲ درصد واریانس پرسشنامه مشکلات انشاء را تبیین می‌کردند. نام عوامل، شماره محتوای ماده‌ها و بار عاملی آنها در جداول ۵ تا ۷ آمده است. برای توضیح بیشتر از هر عامل دو ماده که بیشترین بار عاملی را داشته‌اند آورده می‌شوند.

عامل اول (مشکلات مربوط به نوشتن)

ماده ۳۳. کمبود اطلاعات عمومی دانش آموزان.

ماده ۵۳. مشکل داشتن در تقسیم‌بندی انشاء به مقدمه، متن و نتیجه‌گیری.
تأیید کرد. از ۶۶ ماده مشکلات ۴۴ ماده روی سه عامل قرار گرفت و ۲۲ ماده دیگر حذف شدند.

عامل دوم (مشکلات مربوط به تدریس) ماده ۱۸. عدم آموزش نکات اساسی برای نوشتن.

ماده ۱۷. عدم تشویق دانش‌آموزان به مطالعه و تحقیق.

عامل سوم (مشکلات آموزشی)

ماده ۲۱. تأکید بیشتر روی درس‌هایی مثل ریاضی و علوم تا انشاء.

ماده ۲۲. تعداد زیاد دانش‌آموزان در کلاس.

روی عامل اول ۱۹ ماده، عامل دوم ۱۴ ماده و عامل سوم ۱۱ ماده جای گرفتند.

برای همسانی درونی ماده‌های عوامل سه‌گانه از ضرایب آلفای کرانیاخ استفاده شد.

ضرایب آلفای بدست آمده برای کل آزمودنیها به ترتیب برابر ۰/۹۴ و ۰/۸۵ و ۰/۸۰ بود. این

ضرایب برای دبیران زن به ترتیب ۰/۹۶، ۰/۸۶ و ۰/۸۱ بود. برای دبیران مرد نیز به ترتیب

برابرس ۰/۹۴، ۰/۸۴ و ۰/۷۹ بود. همگی ضرایب در سطح رضایت‌بخشی معنی‌دار

بودند ($P < 0/01$) ضرایب پایایی با روش اسپیرمن - براون و گاتمن همین نتایج را

بسیار روش تحلیل عوامل ساده‌های پرسشنامه‌های مشکلات درس انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان و دبیران مورد بررسی قرار گرفت.

اعمال این روش در نهایت به استخراج ۴ عامل برای دانش‌آموزان و ۳ عامل برای دبیران منجر شد.

به عبارت دیگر روش تحلیل عوامل نشان داد که ماده‌های پرسشنامه مشکلات از دیدگاه دانش‌آموزان را می‌توان در چهار عامل زیر دسته‌بندی کرد.

واریانس تبیین شده این عوامل ۳۸/۴ درصد بود.

۱- مشکلات ساختاری

۲- مشکلات اجرایی

۳- مشکلات تدریس

۴- راهنمایی و انتخاب موضوع

ماده‌های پرسشنامه مشکلات از دیدگاه دبیران را می‌توان در سه دسته زیر جای داد.

واریانس تبیین شده این عوامل ۳۷/۲ درصد بود.

۱- مشکلات مربوط به نوشتن

۲- مشکلات مربوط به تدریس

۳- مشکلات آموزشی

مقایسه مشکلات دسته‌بندی شده در دو

گروه دبیران و دانش‌آموزان نشان می‌دهد که ولی دانش‌آموزان یک دسته دیگر از مشکلات تقریباً سه عامل مربوط به دبیران با ۳ عامل اول مربوط به دانش‌آموزان همخوانی دارد. این عوامل اضافه کرده‌اند.

جدول ۵. نتایج تحلیل عوامل مشکلات انشاء از دیدگاه دبیران عامل اول (مشکلات مربوط به نوشتن)

شماره	عوامل مشاهده‌ها	در شاخص
۳۲	کمبود اطلاعات عمومی دانش‌آموزان	۰/۶۷
۵۳	مشکل داشتن در تقسیم‌بندی انشاء به مقدمه، متن و نتیجه‌گیری	۰/۶۶
۵۹	ناتوانی در طرح پرسش درباره موضوع	۰/۶۴
۶۲	ناتوانی و عدم دقت در ثبت وقایع و مشاهدات و نوشتن درباره آنها	۰/۶۳
۲۳	انجام ندادن تکالیف درس انشاء	۰/۶۲
۶۲	ناتوانی در استفاده از تجربیات	۰/۶۱
۶۱	ناتوانی در ساده نویسی و استفاده از جملات کوتاه	۰/۶۱
۴۹	استفاده از جملات و کلمات تکراری	۰/۶۰
۴۵	ناتوانی در سازمان دادن به افکار خود	۰/۶۰
۳۷	اهمیت کم این درس از نظر دبیران	۰/۵۸
۴۸	اهمیت کم این درس از نظر دانش‌آموزان	۰/۵۹
۵۸	ناتوانی در برقراری ارتباط درست بین کلمات	۰/۵۸
۶۰	ناتوانی در برقراری ارتباط درست بین جملات	۰/۵۸
۳۴	بی‌علاقگی در نوشتن انشاء	۰/۵۶
۴۰	کم حوصلگی در نوشتن انشاء	۰/۵۵
۵۵	عدم دسترسی به منابع و اطلاعات کمکی	۰/۵۲
۵۰	ناخوانا و بد خط نوشتن	۰/۵۱
۴۶	نامربوط بودن موضوعات انشاء به زندگی واقعی	۰/۵۰
۴۴	عدم استفاده از نظر دانش‌آموزان در انتخاب موضوع	۰/۴۸

جدول ۶. خلاصه نتایج تحلیل عوامل مشکلات انشاء از دیدگاه دبیران عامل دوم (مشکلات مربوط به تدریس)

شماره	نام ماده‌ها	درجه
۱۸	عدم آموزش نکات اساسی برای نوشتن انشاء	۰/۶۷
۱۷	عدم تشویق دانش آموزان به مطالعه و تحقیق	۰/۶۳
۲۷	عدم آموزش قواعد نگارش	۰/۵۹
۱۶	فرصت ندادن به دانش آموزان برای بحث و گفتگو	۰/۵۷
۱۹	بی توجهی معلمان به تفاوت‌های فردی دانش آموزان در نوشتن انشاء	۰/۵۷
۲۸	نداشتن اهداف انشاء توسط معلمان	۰/۵۴
۵۷	موضوعات انشاء متناسب با سن و توانایی دانش آموزان نیست	۰/۵۴
۳۱	رفتار خشن و آزار دهنده معلم	۰/۵۳
۵	خسته کننده بودن تدریس این درس	۰/۴۸
۲۶	نداشتن معیارهای مشخص برای ارزشیابی این درس	۰/۴۶
۳۹	غیرقابل فهم و سخت بودن موضوعات انشاء	۰/۴۵
۶	توجه بیشتر به نکات نگارشی تا محتوای انشاء	۰/۴۵
۲۴	در اختیار نداشتن موضوعات متنوع و مناسب	۰/۴۳
۴	نبودن کتابخانه در مدرسه و کمبود کتابهای مناسب	۰/۴۲
۲۸	نبودن کتابهای آموزشی	۰/۵۷

جدول ۷. خلاصه نتایج تحلیل عوامل مشکلات انشاء از دیدگاه دبیران عامل سوم (مشکلات آموزشی)

شماره	نام ماده‌ها	درجه
۲۱	تأکید بیشتر روی درسهای مثل ریاضی و علوم تا انشاء	۰/۶۶
۲۲	تعداد زیاد دانش آموزان در کلاس	۰/۵۸
۲۳	دو زبانه بودن برخی از دانش آموزان	۰/۵۶
۱۵	کوتاهی معلمان پایه‌های قبلی در تدریس انشاء	۰/۵۳
۲	مطالعه غیردرسی دانش آموزان کم است	۰/۵۲
۱۴	نگذردن دوره‌های آموزشی برای تدریس انشاء	۰/۴۸
۲۵	انتظار نداشتن اولیا از تجدید شدن دانش آموزان در این درس	۰/۴۸
۱۳	کم بودن ساعت درس انشاء	۰/۴۷
۱۲	اهمیت ندادن سایر معلمان به درس انشاء	۰/۴۴
۲۷	کم سواد یا بیسواد والدین	۰/۴۱

برای مقایسه مشکلات دسته‌بندی شده از دیدگاه دانش‌آموزان و دبیران پایه‌های مختلف ابتدا نمره‌های ۰ تا ۴ برای گزینه‌های هرگز، بندرت، گاهی اوقات، اغلب اوقات و همیشه برای هر ماده در نظر گرفته شد. سپس نمره‌های ماده‌های هر عامل برای هر آزمودنی ترکیب شدند. بدین ترتیب برای هر دانش‌آموز ۵ نمره (۴ نمره برای ۴ عامل و یک نمره کلی) و برای هر دبیر ۴ نمره (۳ نمره برای سه عامل و یک نمره کلی) بدست آمد.

برای مقایسه نمره عوامل (نمره بیشتر نشان دهنده شدت مشکلات است) بین دانش‌آموزان پایه‌های سه‌گانه از روش آماری تحلیل واریانس یک راه استفاده شده است. آزمون تحلیل واریانس نشان داد که بین نمره عامل اول ($F=1/43$ و $P<0/85$) و نمره عامل سوم در سه گروه دانش‌آموزان تفاوتی وجود ندارد ($F=1/43$ و $P<0/24$) ولی بین نمره عامل دوم سه گروه ($F=3/26$ و $P<0/03$) و بین نمره عامل چهارم سه گروه ($F=3/68$ و $P<0/02$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. مقایسه میانگین نمره عواملی که در پایه‌های مختلف معنی‌دار بود با روش توکی بررسی شدند. در عامل دوم فقط بین میانگین دانش‌آموزان در پایه اول و سوم تفاوت معنی‌داری وجود داشت. به عبارت دیگر، دانش‌آموزان پایه سوم بیشتر از دانش‌آموزان پایه اول از مشکلات اجرایی درس انشاء رنج برده‌اند. بطور معنی‌داری دانش‌آموزان پایه سوم از پایه دوم مشکلات مربوط به راهنمایی و انتخاب موضوع را شدیدتر ارزیابی کرده‌اند. (جدول ۸).

آزمون تحلیل واریانس نشان داد که بین نمره مشکلات عامل اول ($P<0/47$) و $F=0/757$ عوامل دوم ($P<0/47$) و $F=0/76$ عوامل سوم ($P<0/38$) و $F=0/98$ دبیران پایه‌های سه‌گانه تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. به عبارت دیگر، دبیران پایه‌های اول، دوم و سوم به یک اندازه مشکلات مربوط به نوشتن تدریس و آموزش را ارزیابی کرده‌اند (جدول ۸).

برای درس انشاء دوازده هدف زیر در نظر گرفته شده است. از دبیران خواسته شده بود به میزانی که با این هدفها برای درس انشاء توافق دارند یکی از گزینه‌های اصلاً، خیلی کم، کم، زیاد و خیلی زیاد را انتخاب کنند. (نمره‌های ۰ تا ۴ برای گزینه‌ها در نظر گرفته شده بود).

- ۱- پرورش نیروی تفکر و تخیل
- ۲- توانایی نوشتن درباره آنچه که می‌بینند و می‌شنوند

جدول ۸. مقایسه نمره مشکلات درس انشاء از دیدگاه دانش آموزان و دبیران پایه سه گانه

گروه	مشکل	F	D	میانگین پایه اول	میانگین پایه دوم	میانگین پایه سوم	تفاوت
دانش آموزان	عامل اول	۰/۱۶	۰/۸۵	۲۴/۶۵	۲۴/۹۶	۲۵/۰۳	-
	عامل دوم	۳/۲۶	۰/۰۳	۱۱/۹۵	۱۲/۳۵	۱۲/۸۵	۳ ر ۱
	عامل سوم	۱/۴۳	۰/۲۴	۱۰/۷۳	۱۰/۷۳	۱۱/۳۰	-
	عامل چهارم	۳/۶۸	۰/۰۲	۱۳/۳	۱۳/۲۴	۱۴/۱۲	۲ و ۳
	کل	۲/۰۲	۰/۱۳	۶۰/۷۲	۶۱/۱۴	۶۳/۳۲	-
دبیران	عامل اول	۰/۷۵	۰/۴۸	۴۶/۱۵	۴۸/۲۵	۴۶	-
	عامل دوم	۰/۷۶	۰/۲۷	۲۷/۴	۲۹/۳	۲۸/۷۵	-
	عامل سوم	۰/۹۸	۰/۳۸	۳۲/۸۳	۳۱/۹۷	۳۱/۱۶	-
	کل	۰/۵۸	۰/۵۶	۱۰۷/۱۴	۱۱۰	۱۰۶	-

۳- رعایت قواعد نگارش

۴- خلاصه کردن و گزارش نویسی

۵- شرح کارهای روزانه و توصیف مناظر طبیعت و محیط اطراف

۶- خوشنویسی و استفاده از واژه‌ها و عبارات زیبا

۷- نداشتن غلط املائی و تمیز نوشتن

۸- رشد شخصیت و کسب مهارت‌های اجتماعی

۹- ایجاد فرصت ابراز عقاید و افکار به دانش آموزان

۱۰- داورى درباره مسایل اخلاقى

۱۱- نوشتن خاطرات

۱۲- نامه نگاری و نوشتن برای ارتباط با دیگران

مقایسه میانگین پاسخهای دبیران نشان داد

که دبیران مهمترین اهداف درس انشاء را پرورش نیروی تفکر و تحلیل دانسته‌اند در

مراتب بعدی توانایی نوشتن درباره آنچه دیده

و شنیده‌اند و ایجاد فرصت برای ابراز عقاید و

افکار خود. جدول ۹ میانگین نمره هدفهای

درس انشاء را از دیدگاه دبیران پایه‌های سه گانه

و به طور کلی نشان می‌دهد.

جدول ۹. میانگین نمره هدفهای درس انشاء از دیدگاه دبیران پایه‌های مختلف دوره راهنمایی

ردیف	موضوع	پایه اول	پایه دوم	پایه سوم	کل
۱	پرورش نیروی تفکر و تخیل	۳/۳۱	۳/۴۰	۳/۳۶	۳/۳۶
۲	توانایی نوشتن دانش‌آموزان درباره آنچه که می‌بینند و می‌شنوند	۳/۲۱	۳/۲۳	۳/۲۹	۲/۲۵
۳	رعایت قواعد نگارش	۲/۹۷	۲/۸۳	۲/۸۹	۲/۸۹
۴	خلاصه کردن و گزارش نویسی	۲/۵۶	۲/۵۵	۲/۸۲	۲/۶۵
۵	شرح کارهای روزانه و توصیف مناظر	۲/۹۷	۲/۹۷	۲/۸۵	۲/۹۳
۶	خوشنویسی و استفاده از واژه‌ها و عبارات زیبا	۲/۶۳	۲/۵۵	۲/۷۹	۲/۶۶
۷	نداشتن غلط املائی و تمیز نوشتن	۲/۶۳	۲/۴۸	۲/۴۳	۲/۵۰
۸	رشد شخصیت و کسب مهارت‌های اجتماعی	۲/۸	۲/۷۹	۲/۶۶	۲/۷۵
۹	ایجاد فرصت به دانش‌آموز برای ابراز عقاید و افکار خود	۳/۱۱	۳/۲۱	۳/۱۸	۳/۱۷
۱۰	داوری درباره مسایل اخلاقی	۳/۵۶	۲/۵۹	۲/۴۷	۲/۵۴
۱۱	خطا نویسی	۲/۶۴	۲/۶۹	۲/۸۲	۲/۷۲
۱۲	نامه نگاری و توانایی نوشتن برای ارتباط با دیگران	۲/۸۷	۲/۶۲	۲/۹۸	۲/۸۲

شیوه نمره گذاری انشاء

۳- جمله بندی درست و استفاده از نکات تازه

۴- رعایت آئین نگارش

۵- تمیزی و خوشنویسی

۶- ارتباط مطالب با موضوع

۷- کیفیت خواندن انشاء

۸- زیبایی جملات و استفاده از تعبیرات مناسب

۹- اندازه انشاء

۱۰- درست نوشتن

برای بررسی شیوه نمره گذاری انشاء از

دبیران خواسته شد به میزانی که برای رعایت

نکات زیر اهمیت قابل هستند توضیح دهند

چه مقدار از نمره بین ۰ تا ۲۰ این درس را به آن

اختصاص می دهند.

۱- محتوای انشاء

۲- صورت بندی (رعایت مقدمه، متن و

نتیجه گیری)

- مقایسه میانگین نمره‌های اختصاص یافته به نکات بالا نشان داد که بیشترین نمره را دبیران به محتوای انشاء اختصاص داده‌اند (۳/۹۴)، به ترتیب برای ارتباط مطالب با موضوع (۲/۳۱)، صورت‌بندی انشاء (۲/۱۶)، جمله‌بندی درست و استفاده از نکات تازه (۲/۱۴)، زیبایی جملات (۲/۰۴)، رعایت قواعد نگارش (۱/۸۸)، کیفیت خواندن (۱/۶۲)، تمیزی و خوشنویسی (۱/۴۱)، اندازه و حجم نوشته (۱/۳۴) و درست نوشتن (۱/۳۰) نمره‌های کمتری در نظر گرفته‌اند.
- از دبیران خواسته شده بود توضیح دهند به چه میزان موضوعات انشاء را از مقوله‌های ده گانه زیر انتخاب می‌نمایند.
- ۱- توصیفی
 - ۲- تخیلی
 - ۳- شرح حال نویسی
 - ۴- خاطره نویسی
 - ۵- تحقیقی
 - ۶- خلاصه نویسی
 - ۷- گزارش نویسی
 - ۸- داستانی
 - ۹- نامه نگاری
 - ۱۰- وقایع نگاری
- با در نظر گرفتن نمره‌های ۱ تا ۴ برای گزینه‌های خیلی کم، کم، زیاد و خیلی زیاد، میانگین پاس‌ها محاسبه شد. مقایسه

جدول ۱۰. میانگین نمرات موارد ده گانه در نمره‌گذاری انشاء توسط دبیران

میانگین نمره	میانگین نمره			موارد	
	کل	پایه سوم	پایه دوم		
۳/۹۴	۳/۷۸	۴/۰۵	۴/۰۳	محتوای انشاء	۱
۲/۱۶	۲/۱۹	۲/۰۴	۲/۲۶	صورت‌بندی درست و استفاده از کلمات تازه	۲
۲/۱۴	۲/۲۵	۲/۰۷	۲/۰۸	جمله‌بندی درست و استفاده از کلمات تازه	۳
۱/۸۸	۱/۹۳	۱/۸۹	۱/۸	رعایت آئین نگارش	۴
۱/۴۱	۱/۴۵	۱/۳۸	۱/۳۹	تمیزی و خوشنویسی	۵
۲/۳۱	۲/۲۵	۲/۴	۲/۲۹	ارتباط مطالب با موضوع	۶
۱/۶۳	۱/۶۲	۱/۶۸	۱/۵۷	کیفیت خواندن انشاء	۷
۲/۰۴	۲/۰۹	۲/۰۶	۱/۹۵	زیبایی جملات و استفاده از تعبيرات مناسب	۸
۱/۳۴	۱/۴	۱/۳۱	۱/۳	اندازه انشاء (حجم)	۹
۱/۳۰	۱/۳۲	۱/۲۳	۱/۳۶	درست نوشتن (نداشتن غلط املايي)	۱۰

جدول ۱۱. میانگین پاسخهای دبیران و دانش‌آموزان پایه‌های سه گانه به انواع انشاء ارائه شده

نوع انشاء	گروه	پایه اول	پایه دوم	پایه سوم	کل
توصیفی	دبیر	۳/۲۳	۳/۲۴	۳/۲	۳/۲۳
	دانش‌آموز	۲/۸۴	۲/۶۹	۲/۶۳	۲/۷۲
تخیلی	دبیر	۲/۲۸	۲/۶	۲/۴۳	۲/۴۵
	دانش‌آموز	۲/۸۸	۲/۹۵	۳/۰۶	۲/۹۶
شرح حال نویسی	دبیر	۲/۶۵	۲/۷۲	۲/۷۲	۲/۷
	دانش‌آموز	۲/۶	۲/۶۹	۲/۶۹	۲/۶۲
خاطره نویسی	دبیر	۲/۷۳	۲/۸۲	۲/۸۲	۲/۸
	دانش‌آموز	۳	۲/۹۸	۲/۹۸	۲/۹۷
تحقیقی	دبیر	۲/۱۲	۲/۳۵	۲/۳۵	۲/۳۳
	دانش‌آموز	۲/۶۱	۲/۵۳	۲/۵۳	۲/۵۱
خلاصه نویسی	دبیر	۲/۶	۲/۵	۲/۵	۲/۶۱
	دانش‌آموز	۲/۷	۲/۵۸	۲/۵۸	۲/۶۵
گزارش نویسی	دبیر	۲/۳۴	۲/۲۳	۲/۲۳	۲/۳۶
	دانش‌آموز	۲/۴۸	۲/۴۸	۲/۴۸	۲/۴۸
داستانی	دبیر	۲/۵۸	۲/۶۹	۲/۶۹	۲/۶۸
	دانش‌آموز	۳/۱۳	۳/۱۹	۳/۱۹	۳/۲
نامه نگاری	دبیر	۲/۱۷	۱/۹۸	۱/۹۸	۲/۱۶
	دانش‌آموز	۲/۳۸	۲/۳۲	۲/۳۲	۲/۳۸
وقایع نگاری	دبیر	۱/۹۲	۲/۲۱	۲/۲۱	۲/۰۷
	دانش‌آموز	۲/۳۸	۲/۴۹	۲/۴۹	۲/۴۵

میانگینها نشان داد که به ترتیب موضوعات
 زیر انتخاب شده‌اند، توصیفی، خاطره نویسی،
 شرح حال نویسی، داستانی، خلاصه نویسی،
 تخیلی، گزارش نویسی، تحقیقی، نامه نگاری و
 وقایع نگاری (جدول ۱۱).
 دانش‌آموزان نیز اظهار کرده‌اند موضوعات

مشکلات مربوط به تدریس و مشکلات آموزشی، این سه عامل روی هم $37/2$ درصد از واریانس مشکلات را تبیین کرده‌اند.

سه عامل اول از دیدگاه دانش‌آموزان با ۳ عامل اول از دیدگاه معلمان همخوانی دارد. ولی دانش‌آموزان عامل چهارمی را به آنها افزوده‌اند. یافته‌های این تحقیق نتایج تحقیقات اویسی (۱۳۷۲)، جواد نژاد (۱۳۶۸)، کریمی و رضایار (۱۳۷۰) و بزاز (۱۳۷۳) را تأیید می‌کند. با این تفاوت که نتایج تحقیق حاضر مهمترین عوامل را استخراج کرده و علاوه بر آن اهمیت این عوامل را نیز به روشنی نشان داده است.

براساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود دست اندرکاران، مدیران و معلمان برای بهبود فرایند تدریس انشاء به نکات زیر توجه نمایند.

۱- معلمان درس انشاء در روش تدریس خود تجدیدنظر نمایند و به دانش‌آموزان کمک کنند تا درباره موضوعات آزادانه بیان‌بیشند و درباره هر چه فکر می‌کنند بتوانند بنویسند. در ابتدا به قواعد نگارش توجهی نکنند و صرفاً بر توانایی نوشتن دانش‌آموز خود تأکید نمایند. سپس به آرامی قواعد نگارش را نیز مورد توجه قرار دهند. در تصحیح انشاء از خود دانش‌آموز کمک بگیرند. سعی نمایند در نوشتن امکان

انشاء آنها به ترتیب از مقوله‌های دهگانه زیر انتخاب شده‌اند.

داستانی، خاطره‌نویسی، تخیلی، توصیفی، خلاصه‌نویسی، شرح حال نویسی، تحقیق، گزارش نویسی، وقایع نگاری و نامه نگاری (جدول ۱۱).

بحث و نتیجه گیری

همان طور که در بخش یافته‌ها آمده است از ۷۰ ماده پرسشنامه مشکلات درس انشاء از دیدگاه دانش‌آموزان با روش تحلیل عوامل چهار عامل استخراج شدند این عوامل بر روی هم ۴۰ ماده را در بر گرفته‌اند و ۳۰ ماده دیگر که تأثیر کمتری داشته‌اند حذف شده‌اند این چهار عامل به ترتیب اهمیت عبارتند از: مشکلات ساختاری، مشکلات اجرایی، مشکلات تدریس و مشکلات مربوط به راهنمایی و انتخاب موضوع این چهار عامل روی هم $38/4$ درصد واریانس را تبیین کرده‌اند.

پرسشنامه مشکلات از دیدگاه دبیران دارای ۶۶ ماده بود که با روش تحلیل عوامل به سه دسته عامل تفکیک شدند. این عوامل روی هم شامل ۴۴ ماده بود و ۲۲ ماده باقیمانده حذف شدند. عوامل بدست آمده به ترتیب اهمیت عبارتند از: مشکلات مربوط به نوشتن،

مشاوره بین همکلاسان را فراهم نمایند. به دانش‌آموزان فرصت دهند به اطراف خود به دقت نگاه کنند و هر آنچه را که می‌بینند بر قلم جاری سازند. در انتخاب موضوعات به نظر دانش‌آموزان توجه نمایند و با آنان به بحث و گفتگو بپردازند. معیارهای خود را برای ارزیابی انشاء به طور شفاف به دانش‌آموزان ارائه نمایند. فهرستی از موضوعات در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند تا فرصت انتخاب پیدا نمایند. سعی نکنند نوشته‌های دانش‌آموزان را با هم مقایسه کنند. به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در نوشتن توجه نمایند. مواد کمکی خواندنی به دانش‌آموزان بدهند و یا معرفی نمایند. از ایده‌های دانش‌آموزان و توانایی آنها برای اداره و گسترش کتابخانه و مدرسه استفاده نمایند. سعی کنند موضوعات مرتبط با زندگی واقعی را برای انشاء انتخاب نمایند. اولیاء برای دانش‌آموزان انشاء نویسند

و صرفاً به آنها کمک نمایند پیرامون موضوع فکر کنند. به دانش‌آموزان یاد بدهند که چگونه شروع به نوشتن کنند.

۲- دست اندرکاران آموزش و پرورش به درس انشاء اهمیت کافی بدهند و سعی کنند فرصت آموزش این درس را افزایش دهند. معلمانی که از روشهای تدریس مناسب و مؤثر استفاده می‌نمایند تشویق کرده و از آنها حمایت کنند.

۳- مراکز تربیت معلم در شیوه‌های تدریس و آموزش انشاء تجدیدنظر نمایند و به روشهای نوین تدریس بهای کافی بدهند و آنها را در برنامه‌های تربیت معلم بگنجانند.

۴- به برنامه ریزان کتابهای درسی توصیه می‌شود دوره راهنمایی را به صورت درهم تنیده ارائه نمایند تا در سایر دروس نیز به توانایی درست دیدن، فکر کردن و نوشتن توجه شود.

منابع

فارسی

- اسدالهی، قربانعلی (۱۳۷۲). بررسی نارسا نویسی دانش آموزان کلاس سوم ابتدایی مدارس شهر اصفهان. چهارمین کنگره پژوهشهای روانپزشکی و روانشناسی در ایران، تهران.
- آموزگار، محمدحسین (۱۳۷۲). آموزش انشاء در دبستان. دومین سمپوزیوم جایگاه تربیت در آموزش و پرورش دوره ابتدایی: مجموعه مقالات. تهران: انتشارات تربیتی.
- ایوبی، محمد (۱۳۷۱). کارگاههای نوشتن به جای انشاء برای استعدادهای درخشان. مجله استعدادهای درخشان، دوره اول، شماره ۴ زمستان.
- باقری، خسرو (۱۳۷۱). نوشتن رویش اندیشه (۱). مجله تربیت، دوره هفتم شماره هفتم مهر.
- باقری، خسرو (۱۳۷۲). نوشتن رویش اندیشه (۲). مجله تربیت، دوره هشتم شماره ۱ مهر.
- بزازی، محمد (۱۳۷۳). بررسی مشکلات درس انشاء در مدارس ابتدایی کردستان از دیدگاه دانش آموزان. اداره کل آموزش و پرورش استان کردستان، سنندج.
- جوادنژاد، عدیل، حق شناس، اکبر و مولانپناه، کاظم (۱۳۶۸). بررسی جایگاه درس انشاء در مدارس مختلف مغان. اداره کل آموزش و پرورش سمنان.
- حمیدرفیعی، محمدعلی (۱۳۷۱). روش گریزی و درس انشاء. رشد معلم، دوره پانزدهم شماره ۹ خرداد.
- عریانی، عبدالعلی (۱۳۷۰). علل افت تحصیلی درس ادبیات فارسی. رشد معلم، دوره دهم شماره ۴.
- فلسفی زاده، سیده مهری (۱۳۷۲). نکاتی در مورد درس انشاء. رشد آموزش راهنمایی، دوره دوم، شماره ۴.
- کاظمیان، حمزه (۱۳۷۲). نقد و بررسی وضعیت درس انشاء فارسی دوره ابتدایی. دومین سمپوزیوم جایگاه تربیت در آموزش و پرورش دوره ابتدایی: مجموعه مقالات. تهران: انتشارات تربیت.
- کریمی، حاجی شوره، محمدصادق و رضایار (۱۳۶۹). تأثیر استفاده از طرح درس و روشهای مناسب تدریس آئین نگارش. وزارت آموزش و پرورش، مرکز تحقیقات آموزشی.
- مؤمن زاده، محمدصادق (۱۳۷۱). نقش ادبیات فارسی در حل مسایل کودکان و نوجوانان.

- اولین سمینار پیشگیری از اختلالات رفتاری و روانی کودکان و نوجوانان، زنجان.
- نصیری، علی اکبر (۱۳۷۲). وضعیت تدریس انشاء فارسی در پنجم ابتدائی مدارس تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- هادی، جواد (۱۳۷۲). کار معلم انشاء. دومین سمپوزیوم جایگاه تربیت در آموزش و پرورش دوره ابتدائی: مجموعه مقالات. تهران: انتشارات تربیت.
- هادی، روح الله (۱۳۷۰). آموزش انشاء در دوره راهنمایی. رشد معلم، دوره دهم شماره ۲.